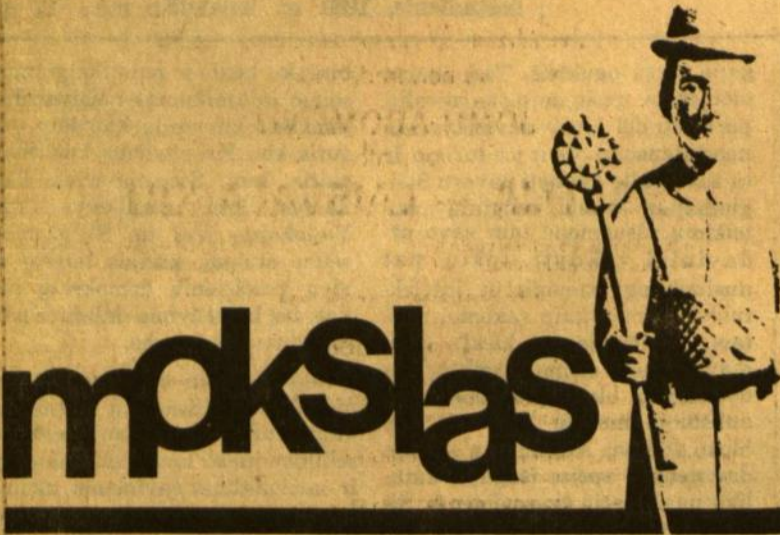


# mpkslas menas literatūra



LITUOVOS  
NACIONALINE  
L. MAZYVDO  
BIBLIOTEKA

### STEIGIAMOJO SEIMO REIKŠMĖ *Tautinė, valstybinė ir tarptautinė*

VYTAUTAS VAITIEKŪNAS

1944 vasario 16-sios Vliko pradi-  
niamie atsisaukime I LIETUVIŲ  
TAUTĄ skaitome:  
— Lietuvos valstybės nepri-  
klausomybė yra tautos egzis-  
tencijos ir jos visokeriopos gerovės  
būtinoji sąlyga.  
O LIETUVIŲ CHARTA skel-  
bia, kad  
— Valstybė yra aukščiausioji  
tautinės bendruomenės organi-  
zacija ir kad  
— Valstybinė nepriklausomybė  
yra tautinės kultūros ugdymo ir iš-  
laikymo būtinoji sąlyga.  
Mūsų laikais valstybės nepri-  
klausomybė suprantama kaip  
savaiminga ir neaprežta valstybės  
galia vidaus ir užsienio reikaluose.  
Savaiminga — reiškia ne iš kieno  
malonės gauta, ne kieno duota, o  
savime iš pačios valstybės prigimties  
einanti galia. Neaprežta — reiškia  
apimanti tam tikro ploto visus gyventojus,  
jiem priklausančius daiktus bei teises.  
Ilgus laikus valstybės nepri-  
klausomybinės galios savininku buvo  
laikomas valdovas. Jis savo nuožiūra  
sprendė visus valstybės reikalus.  
Su demokratijos idėjomis atėjo valstybės  
nepriklausomybės galios nauja samprata.  
Demokratija tą galią iš valdovo perkėlė  
į valstybės gyventojus. Valdovo valdinius  
demokratija padarė valstybės piliečiais.  
Demokratinės valstybės sampratos  
užuomazgų jau randame pas didįjį XIII  
amžiaus mintytoją Tomą Akvinietį. Jis aiškino,  
kad valdovo galios šaltinis yra jo valdomieji.  
Ir jei valdovas neištikimas savo pareigom,  
valdomieji turi teisę jį neklausyti. Tačiau  
valstybės galios demokratinė samprata  
galutinai išryškėjo tik XVI ir XVIII  
amžiuje. Jungtinių Valstijų nepriklausomybės  
deklaracija valstybinės galios demokratinę  
sampratą pirmą kartą istorijoje praktiškai  
pavertė valstybės santvarkos pagrindam  
nusakytį. Ji būtent įsakmiai paskelbė,  
kad valstybės valdžia savo kompetenciją  
gauti iš valstybės gyventojų. Dar daugiau.  
Ta deklaracija taip pat paskelbė, kad  
kiekvienas žmogus savo Tvyrejo yra apdo-  
vanotas tam tikromis teisėmis, kurių pakeisti  
ar panaikinti nėra kompetentinga nei valstybės  
gyventojų visumos valia. Pasak prancūzų  
įžymaus teisininko Faušillė, nepriklausoma  
valstybė yra visų savo veiksmų vienintelis  
viešpats, ji betgi nėra laisva visų gali-  
mų savo veiksmų vykdyti. ("Un Etat souverain  
est seul maître de ses actes, mais il n'est pas  
libre de faire tous les actes possibles").

nepriklausomybės atstatymo reikalavimai:  
Amerikos Lietuvių seime Brooklyne 1914,  
Rusijos Lietuvių seime Petrapilyje 1917,  
taip pat 1917 Lietuvių konferencijoje  
Vilniuje ir Amerikos, Danijos, Rusijos,  
Šveicarijos ir Švedijos lietuvių atstovų  
konferencijoje Stockholme.  
Ir Lietuvos Tarybos vasario 16-tos  
vienbalsiškas nutarimas skelbė, kad  
Taryba "atstatanti nepriklausomą,  
demokratiniais pamatais sutvarkytą  
Lietuvos valstybę" ir kad "Lietuvos  
valstybės pamatus ir jos santykius su  
kitomis valstybėmis privalo galutinai  
nustatyti kiek galima greičiau sušauktas  
Steig. seimas, demokratiniais būdais  
jį susirinkimas".

Pati Steigiamoji seimo sąvoka praktiškai  
pirmą kartą bene buvo pavartoja prancūzų  
Didžioji revoliucijos eigoje, kai 1789  
revoliucinis tautos susirinkimas ("Assemblée  
nationale") pasiskelbė steigiamuoju  
susirinkimu ("Assemblée constituante").  
Pats žodis seimas į lietuvių kalbą yra  
patekęs iš lenkų kalbos.  
Pagal istorikę dr. Sruogienę "Steigiamoji  
seimo terminas atsirado lietuvių šviesuo-  
menėje dar prieš I pasaulinį karą. Jis  
reiškė parlamentą, siekiantį nustatyti  
pagrindinius valstybės įstatymus,  
konstituciją. Žodis seimas turėjo pabrėžti  
atkuriamas valstybės tęstinumą ir ryšį su  
buvusia Lietuvos Didžiąja Kunigakštija,  
kurioje veikė savotiškas parlamentas,  
vadinamas seimu". (V. Daugirdaitė -  
Sruogienė, Lietuvos Steigiamasis Seimas,  
ps. 10).

Nors vasario 16-tos akto reikalavimus  
Steigiamoji seima sušaukti "kiek galima  
greičiau", faktiškai jo sušaukimas užtruko  
ilgiau kaip dvejus metus. Nes, nors  
kaizeris Lietuvos nepriklausomybę pripažino  
1918.III.23, reicho imperia-  
listiniai sluoksniai ir po to neat-  
sisakė Lietuvos kolonizavimo ir  
germanizavimo kombinacijai. Tos  
reicho užmačios kuriam laikui net  
buvo subloškios Lietuvos Tarybą su  
Wuertembergo grafu Urachu.  
Nors kaizeris Lietuvos nepriklausomybę  
buvo pripažinęs, bet Lietuvos Tarybai  
nebuvo leista sudaryti Lietuvos vyriausybę.  
Pirmoji Lietuvos vyriausybė buvo  
sudaryta tik 1918.XI.11, Vokietijos  
kapituliacijos dieną. Šiai vyriausybei  
jų nebuvo laiko sutelkti ginkluotų pajėgų  
Rusijos bolševikų invazijai sulaikyti.  
Vilnius ir apie 2/3 Lietuvos buvo  
okupuoti raudonosios armijos.

Bet kai tik Rusijos bolševikų invazija  
buvo atmušta, 1919.VI.16 buvo sudaryta  
speciali 14 narių komisija Steigiamoji  
seimo rinkimų įstatymo projektui paruošti.  
Komisijai buvo 10 lietuvių ir 4  
mažumų nariai. Politinio spektro atžvilgiu  
4 buvo tautininkai, tada vadinami  
pažangiečiai, 4 vadinami kairieji (socialistai  
liaudininkai ir socialdemokratai), du  
krikščionys demokratai, du lenkai ir  
du žydai. Komisijai pirmininkavo  
vidaus reikalų ministras advokatas  
Leonas. Komisija buvo įpareigota  
įstatymo projektą paruošti per 6 savaites.  
Komisijos paruoštą įstatymo projektą  
Valstybės Taryba priėmė 1919.X.30.  
Prezidentas pasirašė lapkričio 20, ir  
gruodžio 2 jis buvo paskelbtas "Vyriausybės  
Žiniose". Gruodžio 10 buvo su-



Caravaggio (italas, 1573-1610)

Priskėlimas (Chicago Meno institutas)

Steigiamoji seimo rinkimus paskelbė.  
Bolševikų agentų sukurtyti 1920 vasario  
22 Kaune sukilo kariai nepasitenkinti.  
Pasak istoriko prof. Ivinskio, "1919 m.  
gale laikinai aptilus karo veiks-  
mams, be didesnio užsiėmimo Kaune  
stovintioje gausioje Kauno įguloje  
buvo daug nepasitenkinimo. Priežastys  
buvo įvairios. (...) Bet svarbiausioji  
priežastis viso to Panemunės karių  
nepasitenkinimo, išvirtusio į atvirą  
pavojaus maištą, buvo kaip tik (...) Steigiamoji  
seimo rinkimų įstatymas. Jo 2-ojo  
strp. pastabojė buvo nelemtai pasakyta,  
jog "Karininkai, mobilizuotieji karo  
valdininkai ir kareiviai atstovų renka"  
(Zenonas Ivinskis: Lietuvos Steigiamasis  
seimas, I Laisvė, 1970 m., Nr. 50 psl.  
13). Be abejo, tuo nuostatu buvo  
norėta apsaugoti karių nuo rinkimų  
partinės agitacijos neigiamybę, bet  
bolševikų agentams lengva buvo  
karus įtikinti, kad tai didžiausia jų  
diskriminacija. Jie gina Lietuvos  
nepriklausomybę, o jiems atimtas  
balas Steigiamajame seime negalėjo  
turėti ir tatau galėjo veikti seimo  
sudėti, bet tatau nepakeitė nei  
Steigiamoji seimo kompeticijos, nei  
jo uždavinių, nei jo vaidmens mūsų  
tautos nacionalinei savimonei, Lietuvos  
demokratiniam valstybingumui ar  
to valstybingumo tarptautiniam  
įspūdiui.

Steigiamoji seimo reikšmę tautos  
nacionalinei savimonei galiausiai  
vaizdingiausiai bus išreiškęs  
tautinio atgimimo entuziastas  
rašytojas kun. Tumas - Vaižgantas.  
Steigiamoji seimo susirinkimo  
išvakarėse tautininkų — pažan-  
(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:  
Ar žmogus vertas prisikėlimo?  
Steigiamoji seimo reikšmė: tautinė,  
valstybinė, tarptautinė.  
Ir vėl nauja Jono Jurašo premjera.  
Kai „Mėnulio užtemimas“ nušvietė  
Chicagą: ispūdziai po Antano Gustaičio  
tragikomedijos premjeros.  
Iš Kristinos Lavant poezijos.  
Ados Peldavičiūtės-Montvydienės  
paveikslų paroda New Yorke.  
Keistenybės ir naujenybės Antrame  
kaime.  
Dail. Juozo Sodaičio parodą Chicagoje  
pasitinkant.  
Jono Švedo kūrybos fondas.  
Nauji leidiniai.

### Kertinė Parastė Ar žmogus vertas prisikėlimo ?

Ar reikia žmogui prisikelti iš mirties?  
Ar mirtis nėra natūrali žmogaus gyvenimo  
pabaiga? Visos žemiškojo gyvenimo formos  
ir struktūros prasideda ir baigiasi. Tas  
dėsnis galioja visai augmenijai, visai gyvulijai  
ir net visiems žmogaus kūriniais. Visos  
žmogaus sukurtos struktūros, ar tai būtų  
politinės, ar kultūrinės, ar asmeninės,  
ilgiau ar trumpiau išsilaikysios, baigiasi,  
užleidamos vietą kitoms. Dėl to ar nėra  
pretenzija žmogui tikėtis ne tik amžino  
teštinumo, bet ir prisikėlimo iš mirties  
ar kitokiomis medžiaginėmis formomis?  
Tai yra klausimas, su kuriuo mes susitinkame  
per Velykas, mąstydami apie Kristaus  
prisikėlimą ir apie Jo pažadą, kad kelsimės  
iš mirties ir mes.  
Atsakymo į tą klausimą reikia ieškoti  
iš labai toli ir iš labai giliai. Į jį atsakymą  
gali duoti tik aukštas supratimas to, kas  
yra žmogus. Į jį klausimą atsakymo negali  
duoti net ne vienas, mąstymas tik apie  
Dievą. Jei mes vien tik Dievą suprastume  
kaip visuotinę būtį, tai dar nepateisintų  
to, kad ir žmogus turi gyventi amžinai  
ir kad jis turi net kelis iš kopo. Tik tada  
mes galime rasti pateisinimą žmogaus  
dviosios amžinumo ir žmogaus prisikėlimui  
iš kopo, jeigu mes sutinkame su mintimi,  
kad šalia Dievo yra ir žmogus ir kad  
jis Dievo yra sukurtas ir paties Dievo  
panašumą.  
Čia reikia pridėti, kad supratimui žmogaus  
kėlimo iš mirties blogai pasitarinausia  
viena filosofinė galvosena, kuri yra  
populiari tiek krikščioniškuose, tiek  
nekrščioniškuose sluoksniuose. Ta  
filosofinė kryptis nori taip suprasti žmogaus  
dviasią, kad ji yra pasmerkta būti kūne,  
kaip kalėjime. Todėl kai kas nori  
pasilengvinti sau mirties išgyvenimą,  
į mirtį žiūrėdamas kaip į žmogaus  
dviosios išsilaisvinimą iš kūno. Bet tai  
yra nepilnas žmogaus

supratimas. Einant autentišku krikščionišku  
galvojimu, žmogus yra ne tik siela, bet  
ir kūnas ir kaip toks jis yra Dievo  
norėtas. Ši galvosena, tiesa, nepalengvina  
žmogui mirties išgyvenimo, bet ji žada  
pilnesnį prisikėlimą.  
Tik kai pasiaiškiname tiesą, kad žmogus  
yra į Dievą panašus, visą visatą netenka  
savo monotoniškumo, nors ir dieviško:  
tada šalia Dievo atsiranda kitos būtybės,  
pajėgios santykiuoti su juo ir tarp savęs.  
Tada atsiranda galimybė kalbėtis apie  
žmogaus prisikėlimą iš mirties.  
Bet tada atsiveria dar viena būties sfera,  
būtent, ta, kurios dėka išnyksta  
galimybė Dievą kaltinti už mūsų nusikaltimus:  
už mūsų netikėjimą, už žemiškojo  
pasaulio netobulumą ir jo tragiką. Mat  
tada šalia Dievo šiame pasaulyje stovi ir  
veikia realus, sąmoningas žmogus. Kai  
prileidžiame į Dievą panašų žmogų,  
tada ne tik susidaro galimybė kalbėti  
apie žmogaus prisikėlimą iš mirties, bet  
ir apie tą mūsų gyvenimo realybę, kuri  
vadinasi žmogaus veikimo laisvė, į jo  
apsisprendimą, jo sąžinės laisvę, kuri  
paskui save veda į žmogaus atsakomybę.  
Tokios yra prielaidos, reikalingos  
norint prasmingai švęsti Velykas. Norint  
mąstyti apie žmogaus prisikėlimą iš mirties,  
reikia kad būtų žmogus, vertas pačia  
savo prigimtimi būti prikelti iš mirties.  
Reikia, kad būtų žmogus, kuris supranta  
savo aukštą paskirtį ir jaučia savo  
atsakomybę būti amžinai gyvenančiu ir su  
Dievu bendraujančia būtybe. Mūsų  
baisėjimosi mirtimi nėra gana, kad mes  
pasiruostume amžinajam gyvenimui. Tas  
baisėjimas yra tik neigiamoji šios  
didžiulės tiesos pusė. Reikia, kad mes ir  
pozityviai save suprastume, kaip būtybę  
panašią į Dievą, kaip būtybę, kuri yra  
laisva apsispręsti už Dievą, kaip būtybę,  
kuri jaučia savo atsakomybę, sekantią iš  
jos reikšmingumo. V. Bgd.

## Steigiamojo seimo reikšmė

(Atkelta iš 1 psl.)

gietų TAUTOS laikraštyje jis rašė: "Kokiomis virpančiomis širdimis mes jo laukėme. Laukėme — netikėdami, kad galime tokios laimės susilaukti. (...) Seimas reiškia tikrąją laisvę, nebe popierinį pažadą. Steigiamasis seimas iškyla aukščiau visų kitų tautos veiksnių, kokių tik randame mūsų istorijoje!" (Vaižganto raštai, III tm., 1922 psl. 66). O rašytojas kan. Vaitkus taip prisimena savo išgyvenimus Steigiamojo seimo atidaromajame posėdyje: "Džiaugsmas tvino širdy, pasididžiavimas sieloj, kad esi lietuvis, kad esi laisvas ir lygus su kitų senųjų valstybių nariais!" (Mykolas Vaitkus, Nepriklausomybės šaulė, VI tm., II dl. psl. 61). Steigiamojo seimo atstovas pulk. Žukas Steigiamojo seimo garbei pamaldas Kauno katedroje ir jį sukeltą nuotaiką taip aprašo: "Iškilingas mišias celebravo vysk. Karevičius su dile dele asista. Jo pamokslas buvo pritaikintas šiam istoriskam momentui. Mišioms pasibaigus, buvo giedama "Te, Deum, laudamus". Čia jau kunigų — klierikų choras nepagalėjo balsų, o Naujalis vargonų. Iš lauko buvo girdėti varpų skambinimas ir artilerijos šaudymas. Didinga! Graudul! Gana daug Steigiamojo seimo narių verkė iš susijaudinimo. (...) Jaučiau kažkokį ypatingą malonumą, lyg ir išdidumą". (K. Žukas, Žvilgsnis į praeitį, psl. 254).

Ir tai suprantama. Su tautiniu atgimimu lietuvis, su Vydanu beritariant, tapo sau žmogum. Su Steigiamojo seimu mūsų Lietuva, arba kaip Lietuvos konstitucija turėtų Lietuvos tauta tapo sau tauta. Mūsų tautai, kuri ne tik savo valstybę ir savo laisvę buvo praradusi, bet ir savo politinį, kultūrinį bei ūkinį elitą, savo "Establishmentą" istorijos kelyje buvo išbarščiusi svetimiesiems ir savo tautinę gyvybę buvo išsaugojusi tik baudžiauninko šiaudinėj pastogėj, Steigiamojo seimo faktas, valstybinei neriklausomybei atstovaujanti demokratinė būdų išrinkta tautos atstovybė, — tikrai reikšė tebebukingą istorinį lūžį. Su Steigiamoju seimu mūsų tauta tarsi alpintis po ilgų, sunkių, didelio ryžto, ištvėrėms ir pasiaukojimo pareikalavusių pastangų padaliau įkropė į savo aukštojo idealo viršūnę — į valstybinę demokratinę nepriklausomybės viršūnę, iš kurios jai atsivėrė tautinės, kultūrinės, ūkinės pažangos neapėjami akiračiai. Tai buvo tautos pastangų ir istorinių aplinkybių sąveikos išimtinis ir nepalyginamas laimėjimas.

Laikiniosios vyriausybės 1920.III.2. atsisakymas į tautą Steigiamojo seimo valstybinę reikšmę jo rinkimą taip įtaigavo: "Atminkite, kad Steigiamasis seimas grįs Lietuvos valstybės pagrindus. Ji išleis pagrindinius valstybės savitarkumo įstatymus, nustatys svarbiausius žemės reformos dėsnius ir kitus pagrindinius įstatymus".

Atminkite, kad ant nutiestųjų Steigiamojo seimo pagrindų reikės statyti Lietuvos valstybės ir jos piliečių gyvenimo rūmai. Pagrindai turi būti tokie tvirti ir taip gerai nutiesti, kad mūsų tėvynės rūmuose būtų nepavojinga, laisva ir patogų gyventi. (Zenonas Ivinskis, Lietuvos Steigiamasis seimas, I Laisvę, 1970 m. Nr. 50 psl. 14).

Steigiamojo seimo valstybinę reikšmę įsakmiai pabrėžė patsai Vasario 16-osios aktas: "Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau susauktas Steigiamasis seimas".

Tatai reiškė, kad pati Lietuvos Taryba suprato nesantį tiem reikalui kompetentinga. Kodėl? Todėl, kad Lietuvos Taryba, kaip kad ir ją sudariusi 1917 Lietuvos konferencija, nors teisingai reikė ir vykdė tautos siekimus, bet neturėjo, ir to meto sąlygomis negalėjo turėti, demokratinio būdu suteikto legalaus tautos paveldimo, tautos demokratinio mandato. Pasak Steigiamojo seimo pirmininko Stulginskio, "jie (tarybininkai) ir neturėjo formalaus krašto igaliojimo, tačiau jie dirbo daugiau įspėdami tautos valią". (V. Daugirdaitė - Sruogienė, Lietuvos Steigiamasis seimas, psl. 61). Lietuvos Taryba tebuvo to meto politinių aplinkybių

apspremtas tautos demokratinės atstovybės laikinas pakaitalas. Todėl ir savo vasario 16-os nutarimą Taryba apribojo tik principiniu Lietuvos valstybinės nepriklausomybės atstatymo pareiškimu, nepriklausomybės turinį nustatyti palikdama tautos demokratinėi atstovybei — Steigiamajam seimui. Steigiamasis seimas tatau ir padarė jau pirmame savo posėdyje 1920.V.15.

Steigiamojo seimo pirmininku išrinktas atstovas Stulginskis seimo pirmuoju darbu pasiūlė priimti Lietuvos nepriklausomybės rezoliuciją. Su dideliu dvasios pakilimu seimo atstovai atsistoja ir vienbalsiškai priima pirmininko Stulginskio perskaitytą rezoliucijos tekstą:

Lietuvos Steigiamasis seimas, reikšdamas Lietuvos žmonių valią, proklamuoja esant atstatytą nepriklausomą Lietuvos valstybę, kaip demokratinę respubliką, etnologinėmis sienomis ir laisvą nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis valstybėmis.

Nežinau, kodėl dabar spauda ta rezoliuciją truputi keičia.

Rašydamas "Sejoj" Steigiamojo seimo 40 metų sukakties proga, Liūdas Šmulskštys St. seimo valstybinės reikšmės neperdėjo tardamas:

Dabartinėje 40 metų praėjusioje perspektyvoje galima drąsiai tvirtinti, jeigu Steigiamasis seimas tuoj pat būtų išsikirstęs ir daugiau nieko nenusaręs, tai šiuo vienbalsiu lietuvių tautos nusistatymu pareiškimo jis pilnai savo uždavinį būtų atlikęs, nes visiems amžiams užfiksavęs nepalaužiamą lietuvių tautos norą būti laisvai ir nepriklausomai (Liūdas Šmulskštys, Žvilgsnis į Steigiamojo seimo istoriją, Seja, 1960 m., Nr. 2, psl. 8).

Tikrai, šis demokratinės tautos atstovybės vienbalsiškasis nutarimas yra mūsų tautos laisvės apsisprendimo nepaneigiamas autentiskumo liudijimas visiem laikam. Dar daugiau. Su šia Steigiamojo seimo rezoliucija Lietuvos istorijos scenoje pirmą kartą pasirodė Lietuvos valstybinė tauta, kartoju — Lietuvos valstybinė tauta (kaip vėliau Lietuvos konstitucija tarė) — Lietuvos tauta! Rezoliucija buvo vienbalsiškai priimta ne vien lietuvių atstovų, bet ir Lietuvos mažumų — lenkų, vokiečių ir žydų — atstovų.

Koks gegužės 15 akto santykis su vasario 16-os akto? Juodu yra lygiagretūs ir skirtingi plotniai. Vasario 16-osios aktas yra tautinės plėtrės ir ribojasi tik principiniu Lietuvos nepriklausomybės atstatymo pareiškimu. Gegužės 15-osios aktas yra valstybinės plėtrės ir Lietuvos nepriklausomybės paskelbtajam principui suteikia konkretų Lietuvos demokratinės respublikos turinį. Lietuvos valstybingumui abu aktai yra nepaprastai reikšmingi ir brangintini. Jei Vasario 16-osios aktą galime laikyti simbolišku Lietuvos demokratinio valstybingumo apvaisinimo aktu, Gegužės 15-osios aktą galime laikyti simbolišku Lietuvos demokratinio valstybingumo gimimo aktu. Nėra apvaisinimo be tėvo. Nėra gimimo be motinos. Bet naujagimis lygiai abiejų vaisius. Todėl Lietuvos

valstybingumui darė skriaudą autoritetinis režimas, kai, stengdamasis Steigiamąjį seimą ignoruoti, jį paskandinti užmarštyje, nuo 1929 panaikino Steigiamojo seimo susirinkimo dienos valstybinę šventę. Ir Vasario 16-os ir Gegužės 15-os valstybinės šventės yra lygiai brangintinos. Kiekvienam valia vienaip ar kitaip vertinti Steigiamojo seimo sudėtį, jo sugebėjimus ir darbus, bet afrontuoti pačiai Steigiamojo seimo institucijai kaip institucijai yra skriaudinga Lietuvos valstybingumui.

Apskritai Steigiamojo seimo reikšmė Lietuvos valstybingumui dar nėra mūsuose užtenkamai išryškinta ir tebelaukia mūsų istorikų, pirmiausia teisės istorikų įnašo.

Apie Steigiamojo seimo reikšmę Lietuvos tarptautinei padėčiai taikliai yra pasisakęs, seime pirmąjį posėdį pradėdamas, prezidentas Smetona.

— Ši diena, — sakė jis, — yra svarbi ne vien mūsų kraštui, bet ir švėtimom valstybėm. Spirdamies prieš Lietuvos nepriklausomybę, mūsų priešinkai lig šiol stengėsi aiškinti pasaulio galybėm, kad lietuvių tauta nenorinti tapti nepriklausoma valstybe, kad nepriklausomybės siekimai esą vien būrelio žmonių pastanga, einančių prieš tautos valią. Steigiamojo seimo rinkimų stingrumas, uolus visuomenės dalyvavimas juose, vaizdžiai vaizdžiausiai parodo, kad nepriklausomybė visam kraštui taip didžiai rūpėjo, kaip retoi šalį terpi. Dabar švėtimas šalys mato, kad Lietuva, nuveikusi didžiausias klūtis, įstengė sudaryti tautos valios reikšėją, įstengė susaukt demokratiniškesnį būdą Steigiamajam seimui. Dabar atsistojus Lietuvos priešaky autoritetingai tautos įgaliojami valdžiai, niekas nebegalės jai prikišti nei šalies vidų, nei užsieniojose to, kas buvo prikišama laikinajai valdžiai (V. Daugirdaitė - Sruogienė, Lietuvos Steigiamasis seimas, psl. 56).

Steigiamasis seimas susirinko ir veikė, kai Europos didžiųjų imperijų — Austrijos — Vengrijos, Rusijos, Vokietijos — griuvėsiuose plevešavo raudonos vėliavos ir tebežažaravo revoliucijų žarijos. Revoliuciniu radikalumu entuziazmas neaplenkė nei to meto lietuvių, nei Steigiamojo seimo rinkikų nusiteikimo. Todėl ir pačiame Steigiamajame seime aiškiai buvo justi revoliucinio entuziazmo atgarsiai.

Šiandien mums gali atrodyti gana neįprastas Steigiamojo seimo atstovo teigimas, kad "Steigiamasis seimas susirinko tik darbininkų ir kareivių revoliucijos dėka" (K. Lekeckas, Steig. seimo 4-tas pos.). Šiandien mums gali keistokai skambėti ir 1920.VI.23. socialdemokratų atstovų deklaracija Steigiamajam seimui, kad jie į Steigiamąjį seimą atėjo "įvesti pas mus darbo žmonių viešpatavimo tvarką", kad Lietuvoje "visa valdžia būtų darbo žmonių" (Steig. seimo 18 pos.) ir kad socialdemokratų galutinis tikslas "paimiti į savo rankas visą politinę krašto valdžią ir vykinti proletariato diktatūrą" (III seimo 33 pos.).

Anuomet tačiau tai buvo suprantama. Tuometinis krašto apsaugos ministeris prof. Simkus, vėliau Lietuvos universiteto pirmasis rektorius, Steigiamojo

socialdemokratų su aukštuoju mokslu turėjo 46.6% atstovų, lenkai — 66%, o žydai 85.7% atstovų. Ypačiai Steigiamasis seimas stigo teisininkų. Iš viso turėjo jų 13.0 iš tos 13 krikščionių demokratų blokų turėjo vieną advokatą ir du teisių studentus, o valstiečių sąjungos - liaudininkų socialistų blokai — vieną advokatą ir vieną teisių studentą. Tuo tarpu socialdemokratų ir žydai turėjo po tris advokatus, ir lenkai su vokiečiais — po vieną. Todėl nenuostabu, kad atstovas Zigmas Starkus, Maskvos universitete išėjęs gamtos mokslus, turėjo imtis teisininko uždavinį. Ilgainiui jis tapo tiek apsikaitęs ir išpruses teisės dalykuose, kaip neadažas diplomuotas teisininkas. Jis Steigiamajam seimui ir Lietuvos konstitucijai referavo. Tai vienas iš kertinių Steigiamojo seimo stulpų, bolševikų nukankintais Sibiro tremtyje.

Intelektuali, ypačiai teisininkų negausa, neabejotinai bus sunkinusi Steigiamojo seimo veikimą. lėtiniui įstatymų ruošimą. Antra vertus, lietuvis ūkininkas, lietuvis darbininkas, lietuvis amatininkas, lietuvis pradžios mokyklas mokytojas buvo ne tik tautos tradicijų ir lūkesčių autentiškas reikšėjas, bet ir tautos branginamas moralinių vertybių uolus saugotojas, teisybės, pareiagingumo, atsakomybės reikalų puoselėtojas, valstybinių įstaigų taip pat bei sąžiningo veikimo atidus stebėtojas. Vienas mažas Steigiamojo seimo nuotykiškas liudijimas tikrąjį liaudies atstovų didėlį jautrumą ir savo atstovaujamos institucijos orumą. Steigiamojo seimo susirinkimo dieną (V.15) tam istoriniam įvykiui pagerbti vyriausybė Kauno rotušės salėje surengė iškilmingą priėmimą, kaip tada buvo įprasta vadinti rautą. Prie atskirų stalų susimetę, grupės seimo atstovų dalinosi dienoms įspūdišiais, užkandžiais, vaisiniais. Puotai jau įsismaginusi, prie vieno tikrų liaudies atstovų apėsto stalo vienas iš krikščionių demokratų atstovų kunigų buvo užkluptas su tokiu priejūsiu atstovo prašymu: "Tėveli, gelbėk mus! Biesas žino, kokio čia vokiško limonado mums davė atsigeriti. Kojas pakirto. Negalime paieiti. Padėk mums, tėveli, kad neapventume seimo ir Lietuvos". Žinoma, atitinkama pagalba buvo suorganizuota. Lietuvos ūkininkas, lietuvis darbininkas galėjo nesikirti šampano nuo limonado, bet jis turėjo stiprų natūralų atsakomybės pajautimą ir gyvenimo patirtį ir tuo Steigiamajam seimui buvo naudingas.

Nuo to Steigiamojo seimo neatsiejama ir Lietuvos katalikų kunigija. Jos įnašas Steigiamojo seimo uždavinį išvykdyti katalikų pasauliečių švietimoje. Šitokia religinių nusiteikimų pasaulietinės švietimoje nepriteklus sudarytą bėdos padėtį ėmėsi gelbėti ir išgelbėjo Lietuvos katalikų kunigija. Tai nebuvo klerikalizmas, kaip kad bažnyčiai nepalankių sluoksnių būdavo įtaigaujama. Veikiau tai buvo Apvaizdos skirtas bažnyčios tam tikras atpildas mūsų tautai už savo laiku buvusį didelės dalies kunigijos atitrūkimą nuo tautinės kultūros, nuo tautinių vėsmių ir sykiu su Lietuvos diduomene pasidavimą svetimai kultūrai. Bet jeigu praelytų Lietuvos katalikų, tarkime, bajoriškosios kunigijos didelė dalis buvo tapusi viena iš savo tautos nulietuvavimo veiksmų, tai su tautiniu atgimimu ir su Lietuvos demokratinės nepriklausomybės atstatymo pastangomis Lietuvos katalikų kunigija, išskyrus retas išimtis, jau buvo tapusi vienu iš mūsų tautos ir valstybės prisikėlimą lemiančių veiksmų. Kai bajoriškoji klebonija dažniausiai buvo ir lenkiškosios kultūros židynas, tai Lietuvisi lemtingaisiais demokratinės nepriklausomybės atstatymo metais klebonija ne retu atveju buvo virtusi savanorių telkimo punktu. O parapijų komitetai beveik visoj Lietuvoje buvo nepriklausomos Lietuvos valdinių įstaigų pirmoji konkreti apraška. Ir Valstybės Taryba, kviesdama 1919 pradžioje vadinamąją Lietuvos konferenciją, pirmiausia rėmėsi parapijų komitetais, kaip Lietuvos nepriklausomybės atramos punktą (Istatymų konferencijai šaukti, Lietuvos Aidas, 1918.XII.19).

Lietuvos konstitucija, Lietuvos valiuta, žemės reforma, dvarų dar-



Alfonso Dargis Jaunavedžiai (allejus) Iš parodos balandžio 25-26 d. Bostone.

seimo posėdyje, be ko kita, apie tai taip kalbėjo:

— Dar vienas klausimas iki šiol neįskeltas, tai santykiai tarp komunistų partijos ir legaliai veikiančios mūsų krašte socialdemokratų partijos. Įsigilindamas į tuos santykius, aš matau, kad paskutinė (t.y. SDP) nėra aiškiai nusištačiusi ir savo veikime ir savo santykiuose su kairiaju stovinčiuoju grupėm (t.y. su KP). Ji rekaliauja demokratinės lygybės, siūlo ruošti tarybas (sovietus), proletarių diktatūrą. Bet manau, kad toks nusistatymas yra kairiojo sparno (Steig. seimo 98 pos.).

Dėl šių citatų aš labai atspirašu mūsų dabartinis socialdemokratus. Bet šios citatos labai vaizdžiai iliustruoja žymios dalies Lietuvos visuomenės to meto nuotaikų radikalumą. Socialdemokratų Steigiamojo seimo rinkikams gavo 12.7% visų balsų. Tai reikšminga Steigiamojo seimo rinkikų dalis.

Tokiomis tarptautinėmis ir vidaus nuotakomis nutiesti naujagimieji demokratinėi respublikai konstitucinius pagrindus, pasirūpinti jos gaugumu ir karo nugalėjimo naujoni pokarinėm sąlygomis, organizuoti vidurinį, profesinį ir aukštojo mokslo švietimą, skatinti tautinės kultūros kūrybą — buvo labai sunki Steigiamojo seimo daugumos valstybinė atsakomybė. Iš vienos pusės reikėjo "sentire cum populo", reikėjo jausti tautos pulsą, iš antrosios — reikėjo atsispirti revoliucinių nuotaikų srovei ir išlaikyti nuosaikumą ir konstitucijos, ir nuosaivybę, ir žemės reformas, ir ūkininkų, ir darbininkų, ir mokyklos, ir Bažnyčios, ir tautos, ir tautinių mažumų klausimus.

Galime sutikti su prof. Roemeriu, kad Steigiamajam seimui stigo dešiniojos rankos. Galime net apgailestauti Steigiamojo seimo rinkikų pareiktą tokį griežtą nepasitikėjimą Valstybės taryboje vadovaujamą vaidmenį vaidinusiai prezidento Smetonos grupe. Bet sykiu turime būti didžiai dėkingi Apvaizdai, kad Steigiamasis seimas, nors ir stigidamas savo dešiniojos rankos, vis dėlto kairiarankiu netapo. Šiuo atžvilgiu Steigiamojo seimo dviejų blokų — krikščionių demokratų blokų ir valstiečių sąjungos - socialistų liaudininkų blokų — koalicinė dauguma (88 atstovai iš 112) iki 1922.II.2. ir vėlesnė vieno krikščionių demokratų bloko dauguma (59 iš 112) sugebėjo nuosaikiai vykdyti Steigiamojo seimo uždavinį ir parodė pažymėtą valstybinį subrendimą ir politinę įžvalgą. Ir tai jau labiau pažymėtina, kad ne katras tuodviejų blokų negalėjo pasigirti intelektualų gausumu. Krikščionių demokratų blokų ir valstiečių sąjungos - Socialistų liaudininkų bloke su aukštuoju mokslu atstovų buvo 23.75%, su viduriniu išsilavinimu — 36.25%, tik su pradiniu — 18.75% ir 17.5% savamokslų. Valstiečių sąjungos - Socialistų liaudininkų bloke su aukštuoju mokslu atstovų buvo 24.4%, su viduriniu išsilavinimu — 36.6%, tik su pradiniu — 14.6% ir 24.4% savamokslų. Tuo tarpu

gana retas paukstis. Tad, atėjus momentui mūsų tautai savo valią pareikšti dėl Lietuvos valstybinės nepriklausomybės ir jos turinio ir tą savo valią vykdyti pavesti Steigiamajam seimui, religinių nusiteikimų visuomenė tam savo uždavinii vykdyti tokių pat nusiteikimų pasauliečių intelektualų teturėjo, kaip sakoma, pirštais skaičiuojama kiek. Steigiamajame seime krikščionių demokratų bloke pasauliečių su aukštuoju mokslu buvo tik 15% bloko atstovų. Ateitininkų sąjūdis dar nebuvo spėjęs išgdyti katalikų pasauliečių švietimoje. Šitokia religinių nusiteikimų pasaulietinės švietimoje nepriteklus sudarytą bėdos padėtį ėmėsi gelbėti ir išgelbėjo Lietuvos katalikų kunigija. Tai nebuvo klerikalizmas, kaip kad bažnyčiai nepalankių sluoksnių būdavo įtaigaujama. Veikiau tai buvo Apvaizdos skirtas bažnyčios tam tikras atpildas mūsų tautai už savo laiku buvusį didelės dalies kunigijos atitrūkimą nuo tautinės kultūros, nuo tautinių vėsmių ir sykiu su Lietuvos diduomene pasidavimą svetimai kultūrai. Bet jeigu praelytų Lietuvos katalikų, tarkime, bajoriškosios kunigijos didelė dalis buvo tapusi viena iš savo tautos nulietuvavimo veiksmų, tai su tautiniu atgimimu ir su Lietuvos demokratinės nepriklausomybės atstatymo pastangomis Lietuvos katalikų kunigija, išskyrus retas išimtis, jau buvo tapusi vienu iš mūsų tautos ir valstybės prisikėlimą lemiančių veiksmų. Kai bajoriškoji klebonija dažniausiai buvo ir lenkiškosios kultūros židynas, tai Lietuvisi lemtingaisiais demokratinės nepriklausomybės atstatymo metais klebonija ne retu atveju buvo virtusi savanorių telkimo punktu. O parapijų komitetai beveik visoj Lietuvoje buvo nepriklausomos Lietuvos valdinių įstaigų pirmoji konkreti apraška. Ir Valstybės Taryba, kviesdama 1919 pradžioje vadinamąją Lietuvos konferenciją, pirmiausia rėmėsi parapijų komitetais, kaip Lietuvos nepriklausomybės atramos punktą (Istatymų konferencijai šaukti, Lietuvos Aidas, 1918.XII.19).

Lietuvos konstitucija, Lietuvos valiuta, žemės reforma, dvarų dar-

bininkų būklė ir pats Steigiamojo seimo nuosaikumas neįvaizduojami be tokių vardų, kaip kun. Jurgaitis, kun. Krupavičius, kun. Staugaitis, kun. Steponavičius, kan. Šaulys, kun. Šmulskštys, kun. Vailokaitis. Tai tie Steigiamojo seimo stulpai, kuriais laikėsi ne vien krikščionių demokratų blokai, bet labai žymia dalimi ir pats Steigiamasis seimas.

Reikia sutikti su dr. Tomu Remeikiu, kad "Katalikų Bažnyčios vaidmens tautos politinei raidai ir religijos įnašo tautos charakteriui ir nacionalinei savimonei tikslus įvertinimas tebėra tarp istorijos mokslo neatbaigtų uždavinių". ("A measured appraisal of the role of the Catholic Church in national political development and the contribution of religion to national character and consciousness remains among the unfinished tasks of historical scholarship") (Tommas Remeikis, Opposition to Soviet Rule in Lithuania 1945 - 1980, psl. 152).

Ir Lietuvos katalikų kunigijos įnašas Steigiamajam seimui ir apskritai Lietuvos demokratinės nepriklausomybės atstatymui tebelaukia mūsų istorikų išsamaus aptarimo. Šios temos atžvilgiu gal ir Lietuvii katalikų mokslo akademijos tam tikra iniciatyva nebūtų pro šalį.

Kiekvienai sąmoningai tautai valstybinė demokratinė nepriklausomybė šviečia kaip aukščiausias idealas, nes ji suteikia tautai ir autoritetą ir galią. Tautinė savimone staciai instinktyviai vedą tautą į demokratinę nepriklausomybę. Ir mūsų tautos savimonės atgimimas sykiu buvo ir apsisprendimas už valstybinę demokratinę nepriklausomybę kelią. Tas kelias buvo ilgas ir sunkus. Bet sveikas tautos instinktas ir nepalaužiama ištvermė laimėjo. Steigiamasis seimas buvo to laimėjimo vainikas. Minėdamai Steigiamajam seimui, sykiu stipriname savo pačių valią kovoti dėl sovietų okupacinės jėgos pašalinimo iš Lietuvos ir dėl Lietuvos demokratinės nepriklausomybės vykdymo atstatymo.

## Ir vėl nauja Jono Jurašo premjera

Balandžio mėn. 3 d. Yale (New Haven'o mieste) repertuarinio teatro uždanga prasiskleidė žymaus belgų dramaturgo Fernand Crommelynck veikalui. Veikalas režisieriaus vardas Jonas Jurašas, buvo didelėmis raidėmis išrašytas plakatuose ir programoje.

Jeigu New Yorko Broadway'u garsus plačiose masėse, tai Yale repertuarinis teatras kelia pagarbą ne tik teatro žinovams, bet ir jo mylėtojams. Režisierius ar aktorius įrašyti Yale repertuarinį teatrą į savo meninę biografiją yra vienas iš didžiausių pasiekimų.

Jonas Jurašas naujausias pastatymas yra "The Magnificent Cuckold", kurio pavadinimą sunkų į lietuvių kalbą išversti, todėl vertiant nepažinti, bet pagal prasmę, pavadinimus jį "Didžiavas pavyduolis". Šioji drama yra lyrinis farsas, kurio turinys sukasi apie vyro beprotišką meilę ir pavydą žmonai. Aistrų ir emocijų apsvaigintas vyras suzlugo savo vedybinių gyvenimo, iki galo netikėdamas įvykusia tragedija.

New Haven'o dienraštis "Journal-Courier" dar prieš premjerą, kovo 25 d., spausdino ilgą straipsnį apie rež. Joną Jurašą. Meninių renginių skrynia redaktorius Frank Rizzo savo rašinį pavadinu "Ilgas, sunkus kelias į Yale repertuarinį teatrą". Frank Rizzo aprašo Jurašo pasiekimus Lietuvoje ir jo konfliktus su valdžia dėl pastatymų cenzūros. Paminėtas ir Jurašo garsusis laiškas Kultūros ministerijai bei to laiško pasekmės. Toliau Rizzo

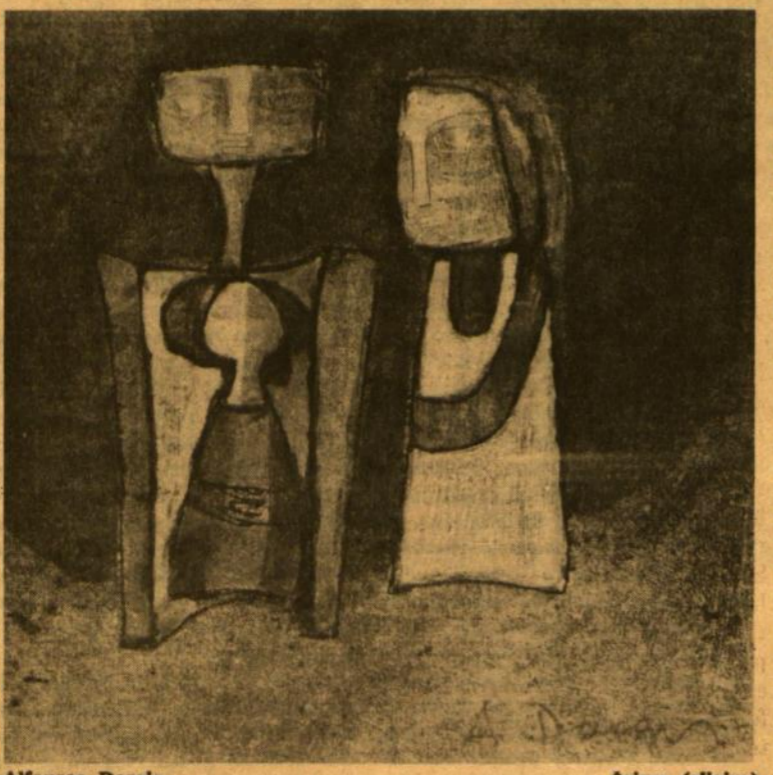
apžvelgia Jurašo teatrinę veiklą JAV ir baigia režisieriaus žodžiais: "Rezistencijos dvasia Lietuvoje kasmet didėja. Oficialiai mes jai niekuo negalime padėti, nes ten visi ryšiai su laisvuju pasauliu yra uždrausti. Vis dėlto Lietuvoje veikia pogrindis, tik labai lėtas, kad apie jį niekas čionai nežino". Straipsnį puošia trys didelės Jono Jurašo nuotraukos.

Tuoju po "Didžiavasio pavyduolio" premjeros, balandžio 4 d., "New Haven Register" įdėjo Jay Newquist recenziją, pavadinimą: "Didingas pastatymas išlaiko pusiausvyrą tarp farsas ir tragedijos". Apžvelgęs veikalą turinį ir pagyręs aktorius vaidybą, recenzentas sako: "Šis didžiai pasisekęs pastatymas, atrodo, yra geriausias ir raisčiausias pergyvenimas šio sezono Yale repertuariniame teatre". Apie režisierius Joną Jurašą Jay Newquist taip atsiliepia: "Jurašo darbas yra visapusiškai įtikinantis todėl, kad jis sumaniai išlaiko pusiausvyrą tarp farsas ir tragedijos. Tas efektas yra taip išbaigtas, jog sunku pastebėti, kada vienas prasideda ar kitas baigiasi"...

"Režisierius Jonas Jurašas galingai iškyla šiame pastatyme"...

"Šis puikus pastatymas nugali visus netikinčius ir priverčia juos nusilenkti"...

Pastatyme dalyvavo ir vienas lietuvis aktorius — Vytautas Ruginis, vaidinęs jauną vyrą. Programoje, savo aktoriniame resume Ruginis pasisako, kad didžiuojuosi esant tos pačios tautybės, kaip ir šio veikalo režisierius — Jonas Jurašas.



Alfonso Dargis Seima (allejus) Iš parodos balandžio 25-26 d. Bostone.

tebuvo to meto politinių aplinkybių

# Kai „Mėnulio užtemimas“ nušvietė Chicagą

## Ispūdžiai po Antano Gustaičio tragikomedijos premjeros

Antano Gustaičio naujas scenos veikalas, tragikomedija „Mėnulio užtemimas“, Margučio“ — Petro Petručio inspiracijos dėka balandžio 11 d. pirmą kartą pastatytas Jaunimo centre, Chicagoje, teatro mėgėjams ir netvirkto teatro likimu besišelofantiems atsakė į daugelį klausimų, liečiančių šios kūrybinės srities situaciją didžiųjų mūsų kolonijoje. Ir atsakymai, atrodo, yra džiuginantys.

Ar turime save pakankamai gerų veikalų? — Taip.

Ar yra mūsų režisierių, kurie nenusipigindami ir nepataikaudami, parengę aukšto lygio, profesionalumu dvelkiantį spektaklį? — Taip.

Ar turime ir aktorių, kurie atliktų pačius sunkiausius uždavinius labai sudėtingų ir painių charakterių analizėje? — Taip.

Ar netrūksta mūsų teatrų dekoratorių, kuriems scenovaidžio kūrimas nėra vien tik paveiklo pakabinimas sienoje? — Tokių turime ir jų ne trūksta.

Ar užtenkamai yra Chicagoje publikos, kuri užtvindyt gero spektaklio salę ir kurią toks spektaklis yra tikra šventė? — Teatrą mylinčios ir gero



Antano Gustaičio „Mėnulio užtemimo“ pirmojo veiksno scenovaidis ir aktoriai: Laima Rastenytė-Lapinskienė ir Jonas Kelečius.

spektaklio pasiilgusios publikos Chicagoje, kaip matėme praėjusį savaitgalį, dar yra labai daug, ir tokia publika reikia didžiulio.

Taigi Chicagoje visko yra, kas yra reikalinga gyvastingam teatrui.

Žinoma, jo klestėjimui, jo testinumui, ne tik vienkartiniam blykstelėjimui moralinės ir materialinės paramos niekada nebus per daug, norint, kad teatras atliktų savo ugdomąją paskirtį tiek kultūrinėje, tiek tautinėje srityje.

Detaliau grįžtant į regėtąjį spektaklį, tenka džiaugtis

labai gyvenimiška ir mūsų aplinkai artima Antano Gustaičio tragikomedijos tema, kurią autorius kloja labai plaučių ir sudėtingų pergyvenimų lauke, nuo juoką keliančių iki susimąstyti verčiančių situacijų. Gerai išlygintas sakinyvis ir šmaikšti sceninė frazė klausytojui nei minties, nei ausų nevargina — jauti, kad girdi įgudusios ir sau reiklus plunksnos neatkištinį kūrybos rezultatą.

Režisierius Darius Lapinskas šį kartą įrodė, kad jam vienokio ar kitokio sukirpimo teatriniai sprendimai nėra kliūtis spektaklį scenoje atitinkamai įforminti. Įpratusieji ir neįpratusieji į Lapinsko ankstesnius, labiau avantgardinius pastatymus šį kartą turėjo stebėtis kone klasikiniu, palyginti, gana konservatyviu veikalo perteikimu. Subtilus ir išradingas mizanscenų išieškojimas, net toks trapus, bet prasmingas intarpinis intermezas (jaunasis Aras Lapinskas ir Daiva Viktoraitė) buvo geros rankos suadatos siūlės, jungiančios sceninį veiksma ir publikos dėmesį.

Visos trys pagrindinės veikalo rolės atrodė specialiai šioms aktoriams parašytos. Senstelėjusio viengungio profesoriaus Romualdo Vaivaro rolė Jonui Kelečiui taip tiko, kad būtų galėjęs vaidinti ir be grimo. Tačiau pats vaidmuo žmoniškųjų pergyvenimų kaitoje nebuvo lengvas. Tai nebuvo vien tik komedinio sukirpimo rolė, nebuvo ji ir vien tik tragiskasis žmogaus portretas. Tai buvo charakteris, savo žmogiškaisiais niuansais turėjęs žiūrovą ir juokinti, ir kone virkdyti. O tai yra didžiosios literatūros alternatyva, kuri ne visiems

autoriams ir ne visiems aktoriams yra įkandama. Tai labai sunkus ir labai daug pastangų reikalaujantis užmojis. Tačiau Jonui Kelečiui jis puikiai pavyko.

Ne mažiau buvo užkrauta ir ant moteriškųjų Laimos Rastenytės-Lapinskienės pečių. Mergaičių kolegijos absolventės rolė aktorės turėjo būti kontrastiškai užaštrinta, vietomis net šokiruojanti. Ir kai aktorei, finalui artėjant, būtina buvo atitikti ir ieškoti sprendimo, reikėjo didelio aktorinio talento žiūrovui įtikinti. Tačiau Laima Rastenytė-Lapinskienė šią duobę perėjo visai lengvai.

Tarp šių pagrindinių veikalo charakterių šmaikščiai besisukinėjęs nesužadėjusio jaunuko muziko-kompozitoriaus rolėje Bernardas Prapuolenis buvo taipgi pakankamai tikras ir išradingas, kiek jam leido ši siauresnio diapazono rolė.

Tačiau paties Jono Kelečiaus duoklė šiam pastatymui vien tik vaidyba nesibaigia. Jis yra ir „Mėnulio užtemimo“ dekoratorius. Ir tai yra vienas palaimingiausių sutapimų. Padaryti tokie scenovaidiniai sprendimai ir efektai, kurie lig šiol atrodė beveik neįmanomi nedidelėje ir ankštoje Jaunimo centre scenoje. O kai atsiskleidė pirmojo veiksmo uždanga ir kai žiūrovai išvydo kone begalinių perspektyvų Chicagos ar Bostono naktinę panoramą, tai net kvapą užėmė, lyg scenos užkulisių sienos būtų kokių stebuklu ištirpusios erdvėje.

Spektaklyje jam pavestą uždavinį sąžiningai ir įsigyvenusiai atliko ir naujosios generacijos jaunimas: Rasa Kaminskaitė, Gaja Pemkutė, Nida Pemkutė, Viktoras Radvilas, Rita Stukaitė, Edvardas Sulaitis, Laima Sulaitytė, Audrius Viktora. Tarp šių turėjo progos pasireikšti ir Violetos Karosaitės vadovaujamoms Crestwood Studio of Dance auklėtiniai: J. Anostos, L. Brady, J. Camp, M. Griffin, T. Huck, K. Karkazis, D. Leppin, N. Welbourn. Visam šiam tik vieno veiksmo epizodiniam, vietoje nenustygtančiam ir šokančiam jaunimėlio šurmuliui Violetos Karosaitės choreografija buvo išradinga ir efektyvi. Tačiau, jeigu būtų pakilta gastrolėms ir į kitas kolonijas, šią savotišką „valpurgijos naktį“ drąsiai galima būtų ir siaurinti, veikalo visuma dėl to vargu ar nukentėtų.

Spektaklis nuo pat uždangos atsiskleidimo neapsiejo ir be muzikos. Jos pri-taikymo kreditai priskirtini

# Duok mums antesybinės duonos

Iš Kristinos Lavant poezijos

ANTESYBINĖ DUONA

### SIRDIES TUŠTUMA

Mumyse visuose jis gal nieko nerastų, ant ko nors vienintelėi nakčiai galėtų paremt kančioje savo galvą, galėtų priglaupt savo degančią širdį.

Mumyse visuose kenčia s a v o galva, mumyse visuose tyko s a v o širdis, ir karčiom naktimis tik vagiliškai mes bandom primigti su jojo vardu.

Mes tempiame jį ligi pragaro krašto, jį paliekame prie meilės vartų, o vėliau — per vėlai! — su širdim akmeninga bandom pasiūlyti jį priedangai sau.

### SIELOS GRUMTYNĖS

Triskart tvirtčiau nei šios žemės dienom žvilga saulė tavoji iš visagalybės, ir triskart mažesnė, nei vakar kad buvo, klūpo siela manoji prie alpulio savo.

Nenori ji grumtis, tik žvelgia į tolį, Trejbiška meilė, viltis ir tikėjimas tai paukščiai aukštai, iš medžio malonės man barstantys ankštis tuščias.

Duoki man grūdą nors trečiąją dalį! Dalysiuos aš juo su pavargusiais, su nuliūdusiais žemėj visoje.

Duok, Viešpatie, meilės, tos duonos

kasdienės!

Triskart tvirtčiau negu saulė tavoji tada mano siela su sielvartu grumtis, ir trejybės balandį skraidins virš alpulio šito nykių vandenu.

Aš duona dalysiuos su išprotėjusiais, po gabaliuką iš didžiojo siaubo, ir varpo aidais iš širdies ten, kur budi balandis ir kur priebėgą turi antū vandeny dykmūs. Ilgai gyvenau kaip akmuo aš dainų gelmėje. Bet štai išgirdau, kaip varpas prabilo tyliai apie tavo paslaptį — skrendančias žuvis. Aš mokysiuos kristi ir plaukti ir kas akmeninga palikt akmenims, sudėt melancholiją į perlmutrą, bet rasti ir skunda išimti. Mano sparnai senesni nei tavo kantrybė, mano sparnai užbėgo tai drąsai, kuri užsidėjo klydimą. Aš duona dalysiuos su išprotėjusiais toj balandžio šurpioj dykumoje, kur varpas trigubina didijį siaubą trigubam tavo vardo skambėjimui.

Vertė A. TYRUOLIS

Christine Lavant (1915-1973) — austrų poetė. Gimė netoli St. Stefano, Karintijoje. Jos tėvas buvo kalnakasys. Pergvenusi sunkų vaikystės metą, aukštesnio mokslo nepasiekusi, dirbo mezgėjos darbu gimtajame kaime. Jos poezija pasižymi valinga išraiška, tvirta forma ir mistine nuotaika. Artima Gertrūdei von le Fort, Rūtai Schumann, Inai Seidel. Poezijos rinkiniai: Neuzbaigta meilė (1949), Elgetos puodelis (1956), Verpstė mėnulyje (1959), Saulės paukštis (1960) ir kiti. Rašė ir beletristikos, daugiausia iš sunkaus likimo paliestų vaikų gyvenimo, kaip ir jos pačios.

A.T.

## Ados Peldavičiūtės paveikslų paroda New Yorke

Kultūros židinyje, New Yorke, balandžio 4-5 d. surengta dailininkės Ados Peldavičiūtės-Montvydienės (1911-1967) paveikslų paroda. Jos įgyvendinimu rūpinosi dailininkės broliš architektas Vytautas Peldas iš Chicagos, o praktinį darbą vietoje atliko dailininkas Juozas Bagdonas ir rašytojas Paulius Jurkus. Iš viso išstatyta keturiasdešimt su viršum kūrinių, kurie paroda aplankiusiems buvo staigmena ir vertingas atradimas: štai stipri menininkė, o nedaug kas apie ją buvo girdėjęs, ne jos paveikslų matęs.

Taip atsitiko todėl, kad ji New Yorke gyveno nuošaliai ir dirbo tyliai, pasinėrusi meno pasauliuose ir savo lakiose svajones. „Kūryba jau buvo šventas dalykas — augi dirbo, ieškojo ir ieškojo, kad

tik būtų tikslesnė ir gilesnė“, — rašo Paulius Jurkus parodos proga išspausdintame leidinyje. Jis nurodo ir pagrin-dines dailininkės kūrybos slinktis. Iš daugelio lietuvių dailininkų ji išsiskyrė, kaip tik-ra portretistė. Tai pabrėžė ir parodos atidaryme plačiau kalbėjęs dailininkas Juozas Bagdonas. Jos portretus jis pavadino aukšto lygio, kur dailininkė „ieškojo psichologinio charakterio“. Ta proga J. Bagdonas priminė, kad Ada buvo „gerai profesiskai pasiruošusi Lietuvos meno mokyk-loje ir Florencijoje“. Vienas tokio pasiruošimo vaisius buvo puikus piešinys ir tvirta technika.

Naujas jos kūrybos tarpanis buvo ekspresionizmas, artėjęs prie abstrakto. Tariant J. (Nukelta į 4 psl.)



Kazys Bradūnas Ados Peldavičiūtė (1911-1967)

Tremtinė (aliejus)



Laima Rastenytė-Lapinskienė ir Jonas Kelečius Antano Gustaičio „Mėnulio užtemime“ Chicagoje. Nuotr. P. Maletos



Premjeriniam „Mėnulio užtemimo“ spektakliui Chicagoje pasibaigus. Iš kairės į dešinę: režisierius Darius Lapinskas, veikalo autorius Antanas Gustaitis, aktoriai — Jonas Kelečius, Laima Rastenytė-Lapinskienė, Bernardas Prapuolenis ir jaunimėlis. Nuotr. P. Maletos

# Keistenybės ir naujenybės Antrame kaime

— Maniau, kad jau prasidėjo pocietas, — aiškina Jurgis Rīskus mindžikaudamas.

— Tai kad dar pirmininkas nepasirodė, — numoja ranka Vaigalė Kavalionaitė.

— Sakiau, kad jis atbėgs pats paskutinis, — pyksta Eugenijus Būtėnas. O Jurgis jį lyg ir dar labiau kursto tardamas:

— Nežinau, kam mes jį pirmininku ir išrinkom... Toks žmogus!...

— Taigi, kam? Ar matei, kas parašyta perėtos savaitės laikraštyje? Nematei? — klausia Eugenijus nirsdamas.

— Aš mačiau! — pašoka Vaigalė.

— Sakau mūsų... — Bet Eugenijus neleidžia jai nė išsižioti.

— Rašo, kad jis surosošė minėjim! Ar jūs kada girdėjote tokį blevyzgojimą? Piršto nepridėjol... Kai paskaičiau, tai mane pasiutimas paėmė... Jis, matykit, prakalbėlė pasak! Ble-ble-ble, ir visa prakalbėlė... Prabudink mane naktį išmigėjusį, tai ir aš tokią ble-ble atpilsiu kaip didelius... — Ar aš pataikiau kur norėjau? Atrodo, patekau į kažkokio klubo ar draugijos susirinkimą... O norėjau į Antrą kaimą... Juk jų naujos programos premjera jau čia pat, balandžio 25 ir 26...

Bet man abejonės išblasko iš tamso pasienyje iširusio Titusa Antanaičio balsas ir su juo užsidegusios salės šviesos.

— Darom poros minučių pertrauką prieš antrąją dalį, — pareiškia prievaizda, o pasisveikintus ir žodžiu persimetus dar prideda: — Pirmąją, matote, kaip ir pernai, užbaigėme Kazimieru Barėnu. Perykštį "Pensininkų klubą" iš jo to paties vardo novelės pasidarė, o šiame, mūsų paprašytas, šita vaizdelį (jį pavadinom "Valdybos posėdžiu") jis mums specialiai atsuntė... Nujausdamas, kad pertrauka per ilgai nesitęsit, reikalą judinu toliau:

— O kas gi daugiau naujo šių metų programoje?

**JUOZAS KAPACINSKAS:** Absurdas! Tiesiog pagriebė jis šiais metais mus už kaklo ir dar nusmaugs, ko gerol... Išvaizduokite, kad ir kirvij... Ir tai dar ne viena, bet du... O štai jums pasaka apie vyrą, kuris ką tik pagimdė... Kaip matote, Antras kaimas visai jau perzengė realybės ribas...

**E. BŪTĖNAS:** O tas nesąmones mes gi turime vaidinti,

tamsta! Ir publiką turime įtikinti... Kaip aš galiu kitą įtikinti, jei pats nežinau ką kalbu... — Ar istikrųjų taip jau blogai? **E. BŪTĖNAS:** Su mūsų prievaizda? Šiais metais, kaip anas sakė, jis su vėjais pradingęs... Gone with the winds... **J. RĪSKUS:** Nebegalim su juo susikalbėt... **J. KAPACINSKAS:** Jo protas apleido jį ir išsikraustė kažkur už Pulaski... **ALGIRDAS T. ANTANAITIS:** Jie, spėju, turi galvoje pora Lietuvoje sparčiai kylančio satyriko Juozo Erlieko fejletonų ir puikų jau ir čia gerai žinomą humoristės Vytautės Žilinskaitės gabalą, kuriuos mes čia sau prisitaikėm... Iš tikrųjų ne viskas bus taip jau absurdiška, bet keistenybių gal bus daugiau negu jų iki šiol būdavo... Naujų veidų kaip ir nematau, bet tikrai malonu senus pažįstamus... Jūsų, panele Vaigale, perykštėje programoje tikrai pasigedom... Kas paskatino šimet sugrįžti? **V. KAVALIŪNAITĖ:** Pasijilgau Juozo Aleksišino ir jo gražių kojų... O be to, kai ranką lauzia, tai ką gali padaryti?... Taip gražiai praslol... **J. RĪSKUS:** Man tai jau praeitai nusibodo tie patys seni veidai. Jau penkerius metus žiūriu į Eugenijų, štai, į Aleksišną... O jie nė kiek gražesnis nepasidarol. Ir mergos vis tos pačios. Kiekvienais metais laukiu jaunesnių, gražesnių veidų... Užkalbinu tik ką salėje pasirodžiusi Antrą kaimo veteraną Romą Stakauską ir sužinau, kad šių metų programoje jis nevaizdina... **R. STAKAUSKAS:** Nustebote mane repeticoje pamatęs? Traukia scena, kaip tas niezėjimas, kurio nė su arklio dantimis nepakasyši... Šiais metais duodu kelią jaunimui. Kai pagalvoju, kad jau antri metai (nors ir ne iš eilės) jiems kelią duodu, nusigastu, kad tai nepasidarytų tradicija... Žinau, nors tiek, kad jie manęs neapvilsi ir Antrą kaimo vėliavą išnės šlovingai deramoje aukštumoje... Tikiuos, kad kitais metais mane vėl matysite jų būryje... — Romui pasiėmus valandėlį poilsio visos brandesnių charakterių rolės dabar turbūt tenka jums, pone Aleksišnai? **JUOZAS ALEKSISČŪNAS:** Brandesnių? Geriau sakykite tiesiai ir atvirai; keistuolių, nedakelų rolės! Kartais nežinau, kokio šimtmėčio, kokios epochos charakteri man čia teks vaizduoti... Imu suprasti, kodėl Romui to poilsio prireikol... — Betgi Romas Antrame kaime visada vadovaujantis vaidmenis... **J. ALEKSISČŪNAS:** Vadovaujantis? "Ga, ga, ga" — vieno mano vaidinamo charakterio žodžiais kalbant... Bet kodėl aš dėl to



Lietuvių Bendruomenės Literatūros premija (3000 dol.), vertinant 1980 metais išėjusias knygas ir prisijusius rankraščius, 3 m. balandžio 5 d. Clevelande buvo paskirta Kaziu Bradūnui už naujos poezijos knygos "Uželgoje prie Vilniaus viešklo" rankraštį. Vertinimo komisija buvo: dr. R. Šilbajoris (plrm.), dr. D. Tamulionytė (sekr.) ir nariai — B. Galdžiūnas, V. Mariūnas ir V. Volertas. Jie vertino iš viso 19 veikalų: 9 prozos veikalus, 7 poezijos rinkinius, 2 dramas ir vieną liuanistinio mokslo veikalą. Atidarius komisijos narių slapto balsavimo vokus, balsų dauguma premija paskirta Kaziu Bradūnui. Ši kasmet ir toliau skirsima Lietuvių Bendruomenės Literatūros premija buvo įsteigta Kultūros tarybos posėdyje 1980 m. vasario 8 d., projektą pasiūlė Kultūros tarybos vicepirmininkui Viktorui Mariūnui. Nuotraukose skaitomas pirmą kartą paskirtosios premijos aktas. Iš kairės į dešinę: Kultūros tarybos narys J. Stempūzis, Kultūros tarybos plrm. Ingrida Bublienė, Kultūros tarybos vicepir. ir LB Literatūros premijos jury komisijos narys V. Mariūnas, jury komisijos narė dr. D. Tamulionytė, jury komisijos narys — B. Galdžiūnas ir Kultūros tarybos reikalų vedėjas J. Malškis. Literatūros premijos mectentas yra JAV LB Krašto valdyba. Premija bus įteikta gegužės 17 d. Clevelande. Nuotr. Viado Bacevičius

and edited by W. Wolkovich — Valkavičius "Lithuanian Immigrant's Diary — A Rarity"; Harvey E. Mayer "Two Linguistic Myths: Balto-Slavic and Common Baltic"; Donald J. Anderson "The Art of Algimantas Kezys. (Numeris iliustruotas Algimanto Kezio nuotraukomis). Grožinės literatūros puslapiuose spausdinamas V. Mykoliaičio — Putino eilėraščio "Vivos plango" vertimas anglų kalbon. Vertėjas — Algis Lapšys. "Current Events" skyriuje: "Recent Violations of Human Rights in Soviet — Occupied Lithuania". Knygų apžvalgoje William Wolkovich — Valkavičius recenzuoja leidinį "Lithuanians in The United States: Selected Studies", redaguotą Leo J. Aliliūno.

## Jono Švedo kūrybos fondas

Kompozitorius Jonas Švedas, kaip jau žinome, mirė 8 m. kovo mėn. 10 d. Clevelande, pačiuos pajėgiausiuos amžiaus metuos. Buvo gimęs 1927. Buvo vienas ryškiųjų jaunesniųjų mūsų kompozitorių. Instrumentinė ir vokalinė jo kūryba ne kartą buvo palankiausiai aptarta mūsų ir amerikiečių muzikinio gyvenimo vertintojų. O argi gali būti dabar gražesnės Velioniu paminklas kaip jo paliktųjų kūrinių išleidimas, kad muzikos pasaulis galėtų jais lengvai pasinaudoti, kad jį šia prasme amžinai gyvą turėtume ir girdėtume savo tarpe. Norima tad išleisti Jono Švedo kūrybos rinkinį. Tačiau tam reikia lėšų. Ir jos jau telkia mos.

• **SOVIET GENOCIDE IN LITHUANIA** by Joseph Pajaujė-Javis, Ph. D. Manyland Books, Inc. New York, 1980. ISBN: 0-87141-060-5 Library of Congress Catalogue Card No. 79-8-4640

Tai vertingas 246 psl. leidinys, gausiai dokumentuotas ir iliustruotas — pradedant Molotovo-Ribbentropo pakto slaptais protokolais, bei jau tada, 1939 metais, Raudonosios armijos išleistu žemėlapiu, atvaizduojančiu Lietuvą, Latviją ir Estiją tarybinėmis respublikomis, ir baigiant Sibiro tremtinių liudijimais, bei šurpiom tardymų kameru, kankinimo įrankių ir nukankintų žmonių fotografijom.

## NAUJI LEIDINIAI

• **Aleksandras Štromas, POLITINĖ SAMONĖ LIETUOVIJE** ir joje atsispindinčios krašto ateities vizijos. (Su Tomo Venčlovos komentarais. Išleido "Nida" 1980 m. Londone. Spausdino Nida Press, 2 Ladbroke Gardens, London, W11 2PT, England. Leidinys 104 psl., kaina nepažymėta.

Labai mėgstame istorinio pobūdžio knygas. Ir mokslo knygų istorinėmis temomis ir istorinių romanų išsivijoje turbūt yra prirašyta daugiausia, lyginant su kitomis sritimis ir kitais žanrais. Tačiau nemažiau turėtų būti įdomi knyga ir apie dabartį ar net ir ateitį, jeigu ji tik parašyta nusimanančio ir šmaikščiai plunksną turinčio žmogaus. Šio pobūdžio temomis ir visomis geromis savybėmis kaip tik turtina ši Aleksandro Štromo knyga. Ypač kai ją papildol dar ir Tomo Venčlovos lygiai patrauktis ir šmaiksumą žadinantys komentarai.

resas: Litanus, 6621 S. Troy, Chicago, IL 60629. Asmeniškoji metinė prenumerata — 10 dol., bibliotekoms ir kitoms institucijoms — 15 dol. Šio numerio straipsniai: Rimgydas Šilbajoris "Images of America in Lithuanian emigré Prose"; Chien-Ching Mo "A Case Grammar Analysis of the Lithuanian Predicate Nominal"; Translated

• **JŪRATĖ JAKŠTYTĖ:** Kartais atrodydavo, kad mes čia tik dekoracijai tereikalingos ar kokioms vyrų disproporcijoms atsverti ir išbalansuol... Visokių tipelių keistas išvaizdas susvelnint. Todėl jau prieš kelierius metus mes prievaizdai ir grasinomol, ir ultimatumus statėm. Turbūt jis ir pabūgol, pagaliau. Šiais metais merginos rolyū turi gal net lygiai su vyrais, o gal ir daugiau. Kaip tyčia šiais metais ruošiusi Noel Coward'o BLYTHE SPIRIT spektakliams savo universitete, kurie gi ir baigsis tik vieną savaitę prieš mūsų šiuo naujosios Antrą kaimo programos premjerą... Dėl to perkrovimo Titui vis tiek nesiskundžiu ir dirbu su dideliu entuziazmu, prisiminusi kaip sunkiai dėl to buvo kovota...

**A.T. ANTANAITIS:** Gera mums čia plepėti, bet jau vėl turime lipi į sceną... Jonai (kreipiasi į J. Kauną), pradėk popetraukinė muziką ir jai besibaigiant Eugenijaus išėjimui duok prisloptą išorinio raudono projektoriaus šviesą... Jūrąte, ir tu, Juozai — pasiruoškite jaunos meilės scenai... Vaigale, Jurgi — "Erelis ir žąsinol" pasakėčiai...

**J. ALEKSISČŪNAS:** Paklausk prievaizdos, ką aš tol pasakėčioj vaidinu... **A.T. ANTANAITIS:** Žinoma, tik ne Erelį... Atsilankykit šioje, kaip matote naujai atremontuotoje Playhouse salėje... balandžio 25-26, gegužės 2-3, arba 9-10... kor.



Juozas Sodačitis Eglė Zaklų karalėnė

## Ados Peldavičiūtės paroda

(Atkelta iš 3 psl.) Bagdono žodžiais, dailininkė čia pasirodė kaip „drąsių ir dinamikišų mostų tapytoja“. Din savo pridurčiais, kad šio posūkiol paveiksluose ji tarpais savo fantazijos šuoliais prime-na olandų tapytojo Bosocho regėjimus. Čia atsispindi ir jos gyvenimo filosofija.

New Yorko parodos progol nebuvo paryškinta dar viena jos darbo sritis — kaip paveikslų restauratorė. Kartą apsilankius, ji kambariol kampe parodė geroką krūvą paveikslų, jai duotų restauruoti. Pasakodama, koks tai kruopštus darbas, kaip ilgai užtrunka, kol ištaisai net ir mažą detalę, sakysime, nutrupėjusį nosies gabaliuką, nes reikia išstudijuoti stilių, spalvas, periodą ir kitus dalykus, jina ištraukę vieną iš tų kūrinių: tai buvo El Greco drobė.

Iš New Yorko Ados Peldavičiūtės-Montvydienės paroda perkelta į Torontą (balandžio 18-19), o vėliau bus atgabenta į Chicagoą.

Dailininkės brolis Vytaas Pelda numatol išleisti savo sesers monografiją.

New Yorko parodoje brolis padėjo puokštę gelių prie Ados autopotretol, iš kurio ji žvelgė svajingu, neramiu ir tragišku žvilgsniu į paskutiniusiuos savo gyvenimo metus.

A. Vaičiulaitis



Iš šiemetinių Antrą kaimo repeticojų Chicagoje: Jūratė Jakštytė ir Juozas Aleksisčas. Nuotrauka Algio Stasiulio



Antrą kaimo vyrai, atrodo, pakalba, pakalba, o paskui net ir uždainuoja... Antrą kaimo šių metų sezono Chicagoje premjera balandžio 25 d. Nuotrauka Algio Stasiulio

## Dail. Juozo Sodačio paroda Chicagoje pasitinkant

Dail. Juozo Sodačio darbų paroda atidaroma ateinantį penktadienį, balandžio 24 d. 7 v.v. Jaunimo centre, Chicagoje, esančioje Čiurlionio galerijoje. Chicago lietuviams ši paroda pristatol dailininką, kuris yra išvystęs savitą tapybinę grafikos ir kolažų techniką. Jo tapybos versmės yra lietuviškų pasakų, dainų motyvai, Lietuvos gamtovaizdis. „Darbininkol“ recenzentas štai ką rašė apie dail. J. Sodačio darbus: „Tol labai dekoratyvi tapyba, kur ieskoma gryno spalvos intensyvumo... Paveiksluose centras suorganizuojamas daugiausia iš šiltų žerincių tonų, aplinkui jau komponuojamos šaltos spalvos. Natūrmortuose kartais pabrėžiamos stiprios šalios spalvos, ypač mėlyna spalva. Šiaip visa paroda turėgol skaisčiai ir patraukliai žerin-

• **LITUANUS, Volume 27, Number 1, Spring 1981.** The Lithuanian Quarterly. Redakcinė kolegija: K. Girnius, Antanas Klimas, Tomas Remeikis, Saulius Sužiedėlis, Jonas Zdanys. Šis numeris redaguotas Antano Klīmo. Dailės puslapių redaktorė — Vanda Balukienė. Administratorius — Jonas Kucėnas. Žurnala leidžia Lietuvos Foundation, Inc. Redakcijos ir administracijos ad-

yra ir atskiras skyrius apie Lietuvos kariuomenės tragiską likimą. Čia taip pat yra išsamus skyrius apie privalomo darbo stovyklų tinklą Sovietų Sąjungojų istorinį išsivystymą, geografinį pasiskirstymą, ypatingas charakteristikol ir lietuvių tremtinių gyvenimo sąlygas žymesnėse stovyklose... Knygos leidimol finansiniai paramė Dautos fondas. Jol kaina 10.95 dol. Knyga gaunama ir „Drauge“.

• **VYTIS, 1981 m. kovo mėn., Nr. 3.** Lietuvos Vydžių mėnesinis žurnalas. Redaguoja Loretta J. Stukas, 234 Sunlit Dr., Watchung, N. J. 07060. Administracijos adresas: Vytis, 2524 W. 45 St., Chicago, IL 60632. Metinė prenumerata — 8 dol. Žurnalol puslapiuose dėmesys skiriamas Šv. Kazimierui, Lietuvos pogrindžio spaudai ir aplamai rezistencijai, Lietuvos Vydžių veiklos apžvalgai ir kt. Žurnalas tik su mažomis išimtimis spausdinamas anglų kalba.

• **EGLUTĖ, 1981 m. vasario mėn.** Laikraštėlis vaikams, išsivijoje. Vyr redaktorė — ses. O. Mikailaitė. Leidžia Nekaltai Pradėtosios Marijos seserys. Administruoja Danguolė Sadūnaitė. Metinė prenumerata — 7 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: Eglutė, Immaculate Conception Convent, Putnam, CT 06260. Eilėraščiai, apsakymai, rašinėliai, galvosūkiol, vaikų kūryba, žaidimai, Puslapiai iliustruoti puikiais piešiniais.

• **PIRMIEJI ŽINGSNIAI, 1981 m. vasario mėn., Nr. 2.** Dodelaičio liuanistininių mokyklų Chicagoje, laikraštėlis. Leidžia Mokyklų tėvų komitetas. Spaudai paruošia mokyt. Danutė Būndkienė. Puslapiuose mokinii eilėraščiai, rašiniai ir nuotraukos iš mokyklų gyvenimo.